Bibia sau *Sfânta Scriptură* (...), versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Bucureşti, 2001[*]

De la 1688 încoace, spaţiul românesc cunoaşte cîteva traduceri ale *Bibliei*, prin care s-au edificat generaţii de credincioşi, unele dintre acestea constituind rodul unor valoroase cercetări ştiinţifice. Acelaşi spaţiu cultural-spiritual cunoaşte, de cîteva zeci de ani încoace, strădaniile unui teolog şi om al Bisericii, precum arhiepiscopul Bartolomeu Valeri Anania, de a oferi tuturor românilor o nouă traducere integrală a *Bibliei*.

Prezentînd destule diferenţe între ele, traducerile româneşti, de pînă acum, ale *Bibliei*, traduceri integrale şi parţiale, au în comun o caracteristică importantă: toate urmează, în principal, o anumită versiune străină a *Bibliei*, făcînd apel, mai mult sau mai puţin constant, la o altă versiune străină sau/şi românească. Cu alte cuvinte, avantajul, al traducătorului în primul rînd, de a nu se afla în situaţia operării unor anevoioase opţiuni este serios contracarat de îngustimea imaginii care ajunge la cititor [mai cu seamă, în contextul în care comentariile sau notele sînt (ca şi) inexistente].

Apărută la capătul mai multor ani de încercări (a căror trudnicie doar o putem bănui) prezenta traducere diferă fundamental de ceea ce, pînă acum, s-a produs la noi în domeniul traducerilor biblice. Depăşind etapa în care temerea de a nu sminti cuvîntul sacru ducea la fixarea pe un singur model, implicînd dilema alegerii acestuia, ceea ce amplifica inerentele probleme ale traducerii unui text complex, ediţia integrală, din anul 2001, a *Bibliei* depăşeşte o tradiţie care şi-a dat măsura şi se constituie în rod al celor mai sănătoase concepţii - de extracţie lingvistică şi filologică - asupra traducerii. Avînd la dispoziţie numeroase exemple ale culturilor deţinătoare de prestigioase traduceri ale *Bibliei*, precum şi accesul la o imensă bază de date, cercetătorul şi traducătorul zilelor noastre ar fi descalificat dacă ar lipsi munca sa de aportul filologiei, în special sub latura ei comparativă. Este exact tipul de traducere pentru care se vede că optează Bartolomeu Valeriu Anania.

Deşi nu este clar exprimat modul de întocmire a ediţiei[1], se înţelege că aceasta se edifică pe o bază preexistentă, prin compararea unor versiuni de prestigiu şi a unora româneşti, deja existente, precum şi prin aportul unui bogat corpus de instrumente exegetice. Credem că această metodă este cea mai potrivită pentru a da la iveală o traducere a *Bibliei*. Firește, lucrarea finală nu a putut îngloba în corpul ei toate sugestiile primite din partea lucrărilor consultate, ea trebuind să urmeze un anumit fir dătător de coerenţă internă. Multe, însă, dintre elementele demne şi necesare de a fi menţionate apar în notele generos răspîndite şi exemplar întocmite la subsolul lucrării. Travaliul traductologic fuzionează cu unul filologic, înglobînd în slujba actului traducerii atît discernămîntul necesar celui care umblă cu textul sacru, cît şi luciditatea omului de ştiinţă.

---

[*] Recenzie publicată în Analele Ştiinţifice ale Universităţii «Alexandru Ioan Cuza», din Iaşi", seria III. Lingvistică, t. LI (2005), p. 466-469.

[1] Cînd se susţine că versiunea a fost „întocmită prin metoda comparatistă: ediţia curentă a fost confruntată cu treisprezece versiuni reprezentative", aproape reiese exclusiv că aceasta nu s-a constituit prin compararea treptată a treisprezece versiuni, ci prin compararea celor treisprezece cu însuşi rezultatul comparării.

BDD-R65 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:17 UTC)

Lucrarea este a unui teolog, dar a unuia cu bune cunoştinţe de lingvistică şi, mai ales, a unui teolog care înţelege rolul şi importanţa lingvistii în astfel de întreprinderi. Acesta este idealul pentru un traducător al unui text religios de complexitatea *Bibliei*, ideal atins nu atît de cunoaşterea în sine şi desăvîrşită a principiilor de lingvistică, cît, mai ales, prin înţelegerea implicaţiilor pe care aportul lingvisticii le are, precum şi prin disponibilitatea de a cîntări lucrurile şi din perspectivă lingvistică[2]. [Aplecarea spre aspectul lingvistic şi atenţia acordată acestuia, precum şi cumpănirea lingvisticii cu filologia biblică se observă foarte bine în *Nota asupra ediţiei*, în *Cuvîntul lămuritor*, precum şi la excelentele *Introduceri* ce preced cărţile biblice, toate sumare, adică esenţiale.]

Traducerea de faţă face un uriaş pas înainte. Cultura română se putea mîndri de la 1688 cu faptul că s-a reuşit traducerea în limba română a textului biblic în integralitatea sa; că, apoi, mai mulţi bărbaţi şi-au încercat puterile şi credinţa, cerînd binecuvîntarea pentru a duce la capăt această sarcină asumată. Ucenicind şi, apoi, maturizîndu-se sub povara acestui tar, Bartolomeu Valeriu Anania ajunge să fie unul dintre cei mai profunzi şi mari cunoscători români ai *Bibliei*. Faptul acesta îl ajută să ajungă la soluţii de traducere îndelung cîntărite şi bine întemeiate, îl îndreptăţeşte şi îl recomandă ca pe cel chemat şi ales pentru a face o operaţiune de mare delicateţe şi răspundere: repararea unora dintre multele greşeli de traducere, a neînţelegerilor ce grevează vechile traduceri româneşti, moderne şi chiar clasice, corijarea unor nuanţe şi orientări care par a corespunde textului biblic, deşi realitatea filologică şi teologică arată că lucrurile stau altfel[3]. Prin toate acestea, traducerea lui Bartolomeu Valeriu Anania îndrituieşte cultura română, teologia şi lingvistica românească să susţină că, în spaţiul spiritual românesc, există o versiune a *Bibliei* care stă pe picior de egalitate cu marile traduceri ale lumii (pe care, pe alocuri, le copleşeşte).

Ar mai fi un merit (foarte mare, în opinia noastră) pe care această ediţie îl are, merit care indică profunzimea înţelegerii rigorilor şi finalităţilor unei astfel de lucrări. Cu toate că are la dispoziţie prea multe modele, vlădica Bartolomeu Valeriu Anania nu insistă, în note, asupra interpretărilor din perspectivă strict religioasă, evitînd notele exegetice (de care, nu rareori, pasionaţii de teologie fac abuz). Ele singure constituindu-se într-o lucrare

---

[2] Fără a umbri ori a estompa cumva meritele lucrării, ar fi spus că aplicarea ortografiei face parte din grija pentru limbă a principalului ostenitor la această lucrare. Ortografia volumului, însă, este un lucru care nu ar fi trebuit să fie astfel. Fiind o selecţie asumată pe baze conştiente şi principii de limbă, norma literară extrage din noianul de posibilităţi naturale o soluţie pe care o declară corectă, supuşii normei culte avînd drept primă obligaţie respectarea acelei norme. Chiar în numele coerenţei interne a acelei norme, nimeni nu poate încerca să restabilească de unul singur o normă revolută, oricît de bună pare să fi fost ea. Acest fapt ar reprezenta, în primul rînd, o abdicare (cu toate consecinţele văzute şi nevăzute) de la principiul respectării acelei convenţii care face din normă legătura formală cea mai puternică a unei întregi categorii spiritual-intelectuale. Situaţia limbii române, sub aspectul normei ortografice este una delicat-precară. Practic, cu excepţia celei de-a doua jumătăţi a secolului al XX-lea, pentru care se constată o mare stabilitate, niciodată nu a existat o perioadă în care mici şi mari disidenţi să nu fi afirmat superioritatea propriei viziuni, într-un model de haos şi dezbinare cu consecinţe negative în planul progresului. Ce înseamnă, aşadar, ortografia cea „clasică" a Academiei Române, atunci cînd nici Academia, nici aspectul literar al limbii române nu au cunoscut o perioadă „clasică"? Este mult de lucru, dar împreună. Cu toate acestea, privind la rezultatul trudei arhiepiscopului de Cluj, ne bucurăm sincer că acesta este singurul lucru de respins la noua versiune românească a *Bibliei*.

[3] Fireşte, caracterul extrem de delicat al acestei întreprinderi face ca ea să nu poată fi dusă pînă la capăt nici măcar pentru toate situaţiile deja identificate ca atare. Cu toate acestea, tăria de caracter a traducătorului (vizibilă în cazul hotărîrii de a utiliza o ortografie pe care o consideră validă în cel mai înalt grad - poate sperînd că o va impune) se manifestă şi aici, de data aceasta, într-un mod cît se poate de benefic.

BDD-R65 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:17 UTC)

întemeiată pe un mare volum de cunoştinţe de cea mai bună calitate, notele de la subsol au un caracter preponderent lingvistic. Se înţelege că recuperarea, dar şi înţelegerea valorii contextual-temporale a expresiilor şi termenilor din text rămîn primordiale. Virtutea rabdării vine din înţelegerea timpului care arată că încă tot nu se poate trece la punerea în prim plan a hermenezei din perspectiva momentelor ulterioare căci carenţele la cititor ar fi prea grave, cu consecinţe imposibil de prevăzut la nivelul formării conştiinţei acestuia[4]. În plus, înseşi vocile citate de obicei - ele însele grevate de povara şi poverile timpului lor - prezintă intrepretări care mai curînd diferă, chiar dacă concluzia ultimă se vrea aceeaşi.

Autorul traducerii de faţă şi-a înţeles şi asumat pe deplin misiunea faţă de triplul destinatar al lucrării: cititorul interesat, cercetătorul şi cultura română. Există aici un echilibru delicat pe care Bartolomeu Valeriu Anania îl sugerează cu mare finețe. Mult prea departe de a fi un zelos rob care îşi destăinuie cu fală propria erudiţie (în acest scop adunată), care defrişează febril tainice păduri şi care se îmbată de plinătatea tolbei în care a adunat flori smulse din corola de minuni a lumii, arhiepiscopul de Cluj ne învaţa deosebirea dintre cuvintele care trebuie ispitite şi cele pe care teologii le cercetează şi admiră în chipul lăsat de Dumnezeu: în ansamblu. De aceea, conţinutul teologic al notelor este dozat cu înţelepciune şi har, cu dărnicia duhovnicului, dar cu prudenţa cu care Moise a ridicat şarpele în deşert. În acelaşi chip, chestiunile de lingvistică se dezvoltă pînă la nivelul maxim armonios, nedepăşind nici nevoile cititorului cult, nici cunoştinţele celui care le prezintă şi nici puterea de înţelegere a cititorului avid. De aceea, prezenta traducere este una spre preamărirea limbii şi a culturii române, a spiritualităţii româneşti, spre buna şi dreapta edificare a credinciosului, călăuzit cu generozitate şi măsură sacerdotală.

În mod hotărît, era imperios ca o astfel de traducere să apară. Într-un exemplu raţional de echilibru, stăpînire şi erudiţie binefăcătoare, ostenitorul la această ediţie a ştiut valorifica roadele timplului care decantează munca a numeroşi pasionaţi, şi a reuşit să elibereze, în limba română, spiritul *Bibliei*, într-un mod care depăşeşte optimismul oricărei aşteptări.

Alexandru GAFTON

[4] Şi cum altfel se mişcă lumea oamenilor dacă nu sub impulsul a ceea ce ei cred sau li se pare?

BDD-R65 © 2005 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:02:17 UTC)